

I. Tatínek

Poprvé jsem byla opuštěna v roce 1934. Tehdy mi zemřel tatínek. Bylo mi devět let a zůstaly jsme s maminkou a starší sestrou Erikou samy.

Bydleli jsme v Holešově, kde před válkou žilo asi 200 Židů. My jsme byli jedni z nich. Tatínkova rodina byla velmi ortodoxní a dodržovala pravidla židovské víry. Ráda vzpomínám na obřady v krásné synagoze, kde jsme jako ženy seděly na galerii v patře a pod námi se modlili muži. Po smrti tatínka jsme židovská pravidla přestaly dodržovat a světily jsme pouze židovské svátky. Než tatínek zemřel, žili jsme si dobře a měly jsme se sestrou krásné dětství. Měly jsme německou vychovatelku ze Šternberka, kterou jsme měly moc rády a dokonce jsme jezdily k jejím rodičům na návštěvy.

Tatínek byl spolumasajitelem rodinné firmy na výrobu lehké konfekce. V roce 1933 rodinná firma zkrachovala a tatínek začal pracovat jako pojišťovací agent pro pojišťovnu Kotva, která sídlila v Brně. Tuto práci po něm převzala po jeho smrti maminka. Hmotná situace rodiny se sice zhoršila, ale přesto jsme žily dál spokojeně.

Vše se změnilo po roce 1939, kdy přišli Němci. Náš život se začal postupně omezovat, ale byly jsme mladé a nepřipouštěly jsme si to. I v Holešově však zesílily antisemitské nálady, občas na nás někdo pokřikoval a dostavila se i první udání. Sestra Erika chodila do rodinné školy, naučila se dobře šít a bavilo ji to. Dokonce jsme si za okupace založily svou krejčovskou dílnu a Erika byla mistrovou. Chodily jsme do židovského mládežnického spolku Makabi Hacair, kde jsme pořádali výlety, diskutovali, seznamovali se se sionismem a jeho osobnostmi. Rádi jsme společně zpívali hebrejské písně a tancovali Horu. V době, kdy jsme mohli opustit Holešov jen do vzdálenosti 10km, scházeli jsme se s členy podobného spolku z Kroměříže v půli cesty. Nepřipouštěli jsme si, že by nám mohl naše mladé životy a nadšení někdo vzít. Užívali jsme si prvních lásek a setkání.

Děsivou vzpomínkou pro mě zůstává vypálení krásné a bohaté holešovské synagogy, praskot ohně a oken slyším dosud.



maminka se sestrou Erikou
a se mnou v náručí



vychovatelka Mizi
s námi na procházce



tatínek

Pak přišly první transporty do Terezína a do dalších táborů. Poněvadž postupná likvidace židovského obyvatelstva v Československu byla organizována po krajích, přišla na nás řada až v lednu 1943. Maminka všechny naše cennosti a památeční věci uschovala ve třech holešovských rodínách. Jedné z těch rodin jsem krajně nedůvěřovala, neboť jejich syn se mi stále vnucoval a chtěl se se mnou zasnoubit. Po válce se ukázalo, že jsem měla s tou nedůvěrou pravdu. Odešli jsme tedy do Uherského Brodu a odtud transportem v dobytčích vagónech do Terezína. Jen díky tomu, že jsme měli již tetu Paulu v Terezíně, jsme nepokračovali dále do Osvětimi. Zařídila to. Všichni mí kamarádi z Holešova a okolí pokračovali dál do Osvětimi a tam skončili v plynu. Teta Paula působila v Terezíně jako "ordonanc" (pomocnice v domácnosti) v prominentní židovské rodině Zuckerových. Mamince zařídila podobnou práci jakou měla ona v Ústeckých kasárnách. Já jsem pracovala v zemědělství a chodila jsem pracovat mimo kasárna na pole. Erika vyráběla v truhlářské hale bedýnky a později přestoupila do krejčovské dílny. Teprve dnes dokážu pochopit, jak bylo v těchto podmínkách mamince, která byla zvyklá na kulturu a pohodlí. Takových tam však bylo tisíce.

II. Jirka

V Terezíně jsme strávily jeden a půl roku. Snažily jsme se zúčastňovat táborového života, vždyť zde byla vězněna kulturní elita Evropy! Pro mne znamenal pobyt v Terezíně také mou první velkou lásku. Byl jím Jirka Schulz z Brna. Prožívali jsme krásné chvíle při procházkách po terezínských hradbách a snili o tom, jaký bude náš život po válce, až to všechno skončí. Těšili jsme se na náš společný život. Když mi bylo osmnáct, přinesl mi Jirka zvláštní dárek. Od své maminky si vyprosil stříbrnou lžičku a z ní nechal vyrobit prstýnek s mým monogramem EB (Eva Beerová). Ten prstýnek jsem po celý zbytek války střežila a schovávala. Snad mi dodával tu rozhodující sílu k přežití. V květnu 1944 se Němci rozhodli poslat do Osvětimi i židovskou správu tábora. Maminka jako pomocnice v takové rodině je měla následovat. Rozhodli jsme se s Erikou, že ji nechceme opustit a dobrovolně jsme se s ní přihlásili do transportu do Osvětimi. Jirka v Terezíně ještě zůstal, a tak jsme se museli rozloučit. Dohodli jsme se, jak se po válce



ze spolkového výletu



holešovská synagoga



sestra Erika a já
ještě za života tatínka



sestra Erika a já
během války

setkáme, pokud přežijeme. Nechtělo se nám odloučit se. Často jsem pak na něj myslela a on na mě. Věřili jsme, že se po válce sejdeme.

Setkali jsme se po válce v Holešově. Odjela jsem pak s ním do Brna a začali jsme spolu žít. Byly to krásné časy. V roce 1947 získal Jirka stipendium z židovského programu Joint a odjel studovat fyziku na yaleskou univerzitu. Mezitím přišel Únor 1948 a bylo všechno jinak. Jirka se odmítl vrátit a dělal vše, abych se k němu dostala. Já jsem se však rozhodla zůstat doma.

Jirka se stal úspěšným vědcem ve svém oboru a kandidoval dokonce na Nobelovu cenu v oboru jaderné fyziky. Zemřel v roce 1964.

Jirkův prstýnek z Terezína mi zůstal a později jsem ho darovala své vnučce, ať ho opatruje jako oko v hlavě.

III. Maminka a sestra Erika

Třídenní cesta do Osvětimi byla strašná. Nemohli jsme se posadit, natož ležet. Nedalo se jíst, spát, chodit na záchod. Všechno bylo děláno tak, aby nás nejen ponížili, ale také proto, aby nás přetvořili k obrazu svému, na bytosti nižší kategorie. Cestou se mi podařilo vyhodit dopis z vlaku adresovaný do Holešova, který pak skutečně došel. V Holešově tak věděli, že ještě žijeme. Nevím, komu za to vděčím.

Když jsme vystoupily v Osvětimi Birkenau, špinavé, unavené a hladové, sebrali nám zbytek našich věcí a nahnali nás do sprch. Všude neustále znělo: "Mach schnell! Raus!" Během sprchování hrála lágrová kapela vídeňské valčíky. Po vysprchování nám hodili nové šaty. Na maminku, sestru a mě vyšly černé večerní šaty, a tak jsme vypadaly jako tři vdovy. Pak přišlo ubytování vsedě a následovalo tetování – měla jsem číslo A 5037. Celou dobu do úmoru hrála lágrová kapela, aby přehlušila křik dozorkyň a lomoz vězeňkyň. Při čekání na tetování jsem se mohla konečně trochu rozhlédnout. Dojem byl otřesný. Všude dokola byly ostnaté



dráty, z několika vysokých komínů stále stoupal dým a celé ovzduší bylo prosyceno nasládlým krematorijním zápachem. Ten nás provázel po celou dobu pobytu v Birkenau.

Při čekání na tetování jsme potkaly známé z Terezína, které odjely již v prosinci do Osvětimi. Když jsme jim řekly, že jsme v Osvětimi dobrovolně, byly z toho otřesené a vyprávěly nám, že v Birkenau nepřežijí vězni déle než půl roku a že jsou tento měsíc na řadě. Je to jen proto, aby se uvolnilo místo pro další. Ti, co přežijí v Osvětimi půl roku, jdou do plynu. Měly jsme tedy ještě šanci, ty známé už jsem pak nikdy neviděla.

Terezín byl proti Birkenau rájem. Tady všude bylo bláto a mlha. Zdálo se, že tady věčně prší, jídlo bylo bez chuti, ubytování a oblečení špatné, a ten stálý zápach z komínů a dým, o kterém jsme věděly, že je z lidských těl. Dozorkyně byly vesměs bezcitné a kruté, většinou to byly zlodějky a vražedkyně. Pro mnoho lidí to znamenalo poznání, že by bylo lepší zemřít než „toto“ prožívat.

V červenci roku 1944 při jednom ranním apelu jsme se musely vysvléct do naha a běhaly jsme stále dokola. Konala se selekce a představitelé tábora vybírali vězeňkyně schopné práce v továrně. Buď do továrny nebo do plynu! Tady jsem jedinkrát viděla Josefa Mengeleho, z něhož si pamatuji hlavně jeho holinky a bičik. Po selekci se nám podařilo neuvěřitelné - do zástupu žen pro továrnu propašovat i maminku. Připadalo nám to úžasné, ale později jsme si to vyčítaly, když jsme si uvědomily, kolik utrpení si ještě musela vytrpět. A tak se stalo, že jsme v červenci 1944 jako první oficiální vězňi opustily brány koncentračního tábora v Osvětimi. Nemohly jsme tomu uvěřit. Nacpané v dobytčích vozech jsme dorazily do pracovního tábora v Christienstadtu nedaleko Hannoveru. Dozorkyně byly velmi kruté a zejména černovlasá Erna byla sadistka, která nás někdy nechávala stát na apelu v zimě celé odpoledne, a to i přesto, že některé únavou omdlévaly. Pracovaly jsme v muniční továrně a plnili horkým olovem nábojnice. Často jsme se popálily a vzduch byl nasycen olovnatými výparry, které nás uspávaly. Později jsem pracovala v pískovně, kde jsem nakládala písek. Měly jsme jedny vetché šaty, které byly často mokré. Byly jsme stále podchlazené, a tak jsme si přešily část našich dek na zateplení těla. Když se na to přišlo, strávily jsme celý den na apelu. V muniční továrně se také projevovala

„šumivka“, Ženy dostávaly občas epileptické záchvaty díky výparům olova. Byly jsme z toho vyděšené a měly jsme přísný zákaz o tom mluvit. Měly jsme stálý hlad.

Sestra Erika dostala z neznámých důvodů jako jediná spálu. Byla dlouho na izolaci a zanechalo ji to stálé následky na srdci. I maminka na tom nebyla nejlépe. Zpočátku chodila pracovat do lesa, tahat pařezy, ale často omdlávala a měla srdeční záchvaty. Lékařka ji zařídila přeřazení do dílny. Pamatuji si na operní pěvkyni z Berlína, která nám o svátcích zpívala árie z německých a italských oper a dodávala nám sil, když jsme hladověly. V Christianstadtu jsme vydržely až do ledna roku 1945. Blížil se konec války a my jsme nevěděly, co nás čeká.

3. února 1945 nás nahnaly do pochodu smrti. Křižovaly jsme krajem sem a tam chatrně oblečené a hladové. Boty a šaty jsme měly rozedrané, pomalu dosluhovaly. Chodily jsme denně 20–30 km a nevěděly jsme, kdy to skončí. Již první den nás opustily naše dozorkyně a nechaly nás napospas válečným vysloužilcům. Jedné noci jsme slyšely výbuchy a cítily, jak se zem chvěje. Následující den jsme šly rozbombardovaným krajem po náletu spojeneckého letectva na Drážďany. byla to hrůza. Civilisté, které jsme potkávaly, z nás byli zděšeni a my jsme nemohly pod trestem smrti s nikým promluvit. Utrpení bylo veliké a kdo zůstal pozadu, toho vojáci rychle odpravili.

Jednou nás dostihl na motorce sedlák, u něhož ve stodole jsme přenocovaly a stěžoval si, že postrádá kožené popruhy. Vojáci nás nechali nastoupit a chtěli, aby se „hříšnice“ přiznaly. Když se nikdo nepřiznal, nechali nás odpočítat po deseti a všechny desáté musely vystoupit s tím, že budou pro výstrahu okamžitě zastřeleny. Byla jsem jednou z nich. Sedlák se lekl, co způsobil a poté, co se dvě ženy přiznaly, že si pouze vyspravily popruhami boty, mávl rukou a přestal chtít zadostiučinění. Tak jsem přežila a pokračovaly jsme dál. Naše řady prořídly, nejen popravami a únavou, ale i také tím, že docházelo k útěkům vězeňkyň a naši vojáci už je nehodlali pronásledovat. Také jsme se sestrou uvažovaly o útěku, ale maminka na tom byla špatně a my jsme se nemohly spoléhat na pomoc cizích lidí.

Konečně jsme dorazily ke Karlovým Varům, kde nás naložili

do vagónů a odvezli do Bergen Belsenu, do jednoho z největších koncentračních táborů v Německu. Vězni tam byli na pokraji svých sil, tyfus a jiné nemoci a zejména průjmy kosily denně spousty lidí a nebyl nikdo, kdo by mrtvoly odstraňoval. My samotné jsme byly trosky, a přesto jsme musely kopat hromadné hroby a odnášet k nim mrtvoly. Chodící mrtvoly pochovávaly mrtvé. Byl to výsměch lidské důstojnosti. Jednou denně jsme si chodily pro cákající polévku do kuchyně. Neslo nás ji šest, zakopávaly jsme o sebe a střídaly jsme se. Nikdo se o nás už nestaral, ležely jsme na holé zemi bez příkrývek, přikryté jen kabátem. V tu dobu se díky všim objevila epidemie tyfu, vězni měli vysoké teploty a hromadně umírali. Ti, co měli ještě síly, museli ráno na apel a na něm trávili celé dopoledne. Bylo jasné, že se konec války přiblížil, ale pro většinu z nás to bylo ještě nesmírně daleko. Všechno bylo znečištěno výkaly a všude bylo plno much. Nebyl nikdo, kdo by likvidoval tu spoušť. Bylo také mnoho těch, kteří na konci války útrapami zešíleli. Mezi nimi byla i naše maminka. Seděla zcela apaticky v baráku, netečně se dívala kolem a nic nevnímala. Již za pochodu smrti se u ni projevoval syndrom "věčného hladu". Všechny nás navíc unavoval jakýkoli pohyb.

V těchto dnech si Erika na pokraji sil a ze zoufalství nad zápachem výkalů kolem i na svém oděvu, podřezala žíly na ruku. Dozvěděla jsem se to a přivolala lékařku, která ji zastavovala krvácení krepovým papírem, protože už neměla obvazy. Ztráta krve však byla značná. Vidím ji dosud jak v hrůzném filmu před sebou s ovázanými zápěstími krepovým papírem, kterým prosakuje její krev. Pamatuji si, jak jsem trávila hodně času odvíšováním svého těla a do dnes, jakmile si na to vzpomenu, cítím po těle nepříjemné svědění. Byla to nekonečná práce a svědění bylo nesnesitelné. Měla jsem na sobě černý svetr a když jsem jej jednou svlékla a rozprostřela, tak v každém jeho oku byla veš. Po celém těle jsem měla boláky rozškrábané do krve. Všechny jsme měly po průjmech velkou žízeň, ale jediný zdroj vody byl u latrín. To však byl zdroj nákazy.

25. dubna přijela do tábora nákladní auta, z nichž vyskočili angličtí vojáci. Byli zděšení tím, co zde našli. Měli na sobě kombinézy, na ústech roušky a na krku na provázku se jim houpaly nůžky. U vytržení pozorovali hromady mrtvol a pohyby živých mrtvol mezi nimi. Toto divadlo bylo navíc zabaleno do nepředstavitelného zápachu. V našem baráku se

ptali na to, kdo mluví anglicky. Přihlásila jsem se a oni mne požádali o vypracování seznamů těch, kteří potřebují okamžitou pomoc. To ale byli skoro všichni. Nastal zmatek, každý chtěl pryč. Jako první jsem nechala zapsat maminku a Eriku, ale protože všichni chtěli do nemocnice, bralo se to pak postupně. Vojáci rozstříhli nůžkami každému oblečení, zabalili ho do prostěradel a odváželi do nemocnice. Vojáci mne překvapovali dotazy, kde máme kino, jídelnu, koupelnu a kulturní zařízení. Domnívám se, že tyto otázky byly položeny spíše z šoku. Vydržela jsem jim pomáhat ještě tři dny a pak jsem se zhroutila. Zdolaly mne vysoké teploty a průjem. Angličané v dobrém úmyslu totiž otevřeli sklady s potravinami, kde byly i vepřové konzervy. Hladové ženy se na ně vrhly a jedly je bez chleba. A to byl jejich konec. Nezvyklé na tučnou stravu za velkých bolestí umíraly.

Vynesli mne z auta a položili nahou na stůl. Pod stolem příjemně hrála elektrická kamínka. Zajatá německá sestra se nade mnou sklonila, zarazila se a rozplakala se. Pak mne začala omývat teplou vodou, omlouvala se za to, co nám Němci způsobili a stále plakala. Na stole mne tlačily vyčnívající kosti a boláky od vši pálily pod teplou vodou. Ale i přes vysokou horečku jsem měla slastný pocit. Sestra mi zasypala hlavu DDT a pak jsem usnula. Probudila mne velká žízeň a jakýsi neznámý pocit. Nic mě nesvědilo, vši byly pryč. Pokusila jsem se vstát, měla jsem závrať. Když jsem pohnula hlavou, cítila jsem, jak mi mrtvé vši padají z hlavy. Bylo to, jak by se vysypala hlavička máku.

Brzy jsem zjistila, že maminka už nežije. Zemřela nedlouho po převozu z tábora do nemocnice. Když jsem nabyla trochu sil, hledala jsem Eriku. Má přítelkyně Lýdie mi sdělila, že Erika má miliární tuberkulózu, že to nepřežije. Lékař mne varoval před tuberkulózní nákazou. Prodělala jsem speciální vyšetření, ale Ericce už nebylo pomoci. Zemřela nedlouho po skončení války 13. června 1945. V té době jsem odmítla nabídku lékaře na pobyt na zotavenou ve Švédsku. Bylo mi dvacet let, měla jsem za sebou tříleté věznění v různých koncentračních táborech, vážila jsem 36 kg, po tyfu mi vypadaly vlasy a po celém těle jsem měla tmavé skvrny (zhojené boláky od vši). Nemohla jsem také spát, neustále se mi vracely táborové hrůzy. Dodnes se mi špatně spí a celý život mne provázejí modré oči mladé ženy z hromady mrtvol v Bergen Belsenu. Zůstala jsem sama a jen jsem v hloubi duše věřila, že Jirka také přežil.

V té době jsem napsala přátelům do Holešova o tom, že jsem válku přežila sama. Napsala jsem si hlavně o teplé prádlo. Domluvila jsem se totiž s jedním Polákem, že mohou balíček poslat na jeho adresu. On si však balíček nechal a tvrdil mi, že žádný nedošel. Asi předpokládal, že nepřežiju a nikdy se nedovím, jak to bylo.

A pak jsem konečně jela domů. Byl to zvláštní pocit vracet se po letech nesvobody, násilí a tyranie do svobodného světa. Ještě ve vlaku jsme si s ostatními povídaly o svých plánech. Odsouzené na smrt se vracely domů a když jsme překročily československé hranice, zpívaly jsme dojetím naši hymnu.

Po komplikovaném cestování jsem konečně vystoupila na holešovském nádraží. Věděla jsem, že jsem jedna z mála, která ty hrůzy přežila. Nikdo mne moc nepoznával a já neměla chuť nic vysvětlovat.

Došla jsem k Buršům, u kterých jsme měli uloženy naše věci. Privítali mne, dali mi najíst a nechali mne přespat. Přesto jsem měla pocit, že tu něco nehraje. Ukázalo se to druhý den, kdy mi paní Buršová řekla, že se s maminkou domluvila tak, že nevrátí-li se maminka, má si naše věci nechat. Byla jsem z toho překvapena. Všimla jsem si také toho, že Buršovi naše věci běžně používali, např. paní Buršová nosila maminčiny věci, na stěnách bytu visely gobelíny, které dělala má maminka.

Druhý den jsem se přihlásila na repatriačním úřadu v Holešově, kde jsem dostala nutné životní vybavení (oblečení a peřinu). Paní Buršová to komentovala tak, že lituje toho, že nebyla také v koncentráku, že si mohla dovybavit domácnost. Ve skladu zabavených věcí po Němcích a kolaborantech jsem objevila náš nábytek. V našem domě prý bydlel kolaborant. Tak jsem se dostala k našemu nábytku (mám ho částečně ještě doma), ale musela jsem si ho zaplatit.

Odešla jsem od Buršů k Hynkům, kteří mi okamžitě vydali naše věci, dohlíželi na mé doléčení a pomohli mi získat od Buršů náš majetek. Paní Buršová nad každou věcí naříkala, jak se s ní bude těžko loučit, že už jsou součástí jejich bytu a počítala prý s tím, že jí všechno zůstane jako památka na

maminku. Nebýt Hynkových, zcela určitě bych jí všechno nechala, protože v té době jsem byla mladá a po prožitých útrapách jsem vůbec nelpěla na materiálních hodnotách. Některé věci jsem však Buršům nechala jako odškodné. Prodělala jsem i kompletní lékařská vyšetření a lékaři se divili, že v tak zuboženém těle je všechno v pořádku.

Jednoho dne se konečně objevil Jirka a já jsem se odstěhovala za ním do Brna, kde studoval elektrotechniku. Tam jsme spolu žili dva roky než Jirka odjel do USA. Před svým odjezdem mi Jirka vyřídil veškeré doklady a já se stala oficiálně jeho družkou. Po Únoru mi Jirka vyřídil vystěhovalecký pas do USA, ale tehdy bylo zájemců mnoho a já neměla známosti, abych si vyběhala veškeré doklady. Nemám ani dobrodružnou povahu a neudělala jsem, co bylo nutné. Neuměla jsem ani odhadnout, jak se bude vyvíjet politická situace v Československu. O politiku jsem se moc nezajímala, spíše mě bavila kultura a umění. V té době jsem se navíc seznámila s mým budoucím manželem Milošem Pytelou.

IV. Martin

S Milošem jsem se seznámila u Winterů ve Vranově u Brna. Miloš ode mě věděl všechno o Jirkovi a byl velmi taktní. Chodili jsme spolu občas do kina a zatančit si. S Jirkou jsme si nadále často psali, ale naše setkání se rozplynula v nedohlednu. Napsala jsem Jirkovi o Milošovi a byli jsme oba s Jirkou smutní, že naše láska, která přečkala válečné hrůzy, teď zaniká. Nemělo však smysl se vázat, když nebyla možnost setkání. Naše korespondence ztrácela na intenzitě a v září roku 1949 jsem dostala Jirkovo svatební oznámení a později i svatební fotografie. V prosinci téhož roku jsem se také provdala. I když mi moji přátelé tento krok rozmlouvali, nikdy jsem toho nelitovala. Dalších 60 let jsme pak strávili spolu.

Manžel byl veterinární lékař a syn živnostníka. Po nařízených prověrkách byl vyloučen ze školy, dva roky strávil na vojně u PTP. Dostudoval veterinární studia a vykonával v Holicích veterinární službu. Jeho prostřednictvím jsem se o zvířatech dovídala stále něco nového. Manžel byl velmi sečtělý a zabýval se filatelií,



v Holešově u Hynků,
kteří se o mě po válce
postarali

hrál šachy a vášnivě lovil ryby na Orlicí. Narodili se nám dva synové, Martin a Miloš. Přestěhovali jsme se do Holic, kde žijí dodnes.

Syn Miloš byl v mládí velmi temperamentní a měl výrazné pohybové nadání. Hrál fotbal, hokej, tenis, ping-pong, dobře plaval a lyžoval. Hůř se však učil. Vyučil se prodavačem v zelenině. Po různých peripetiích konečně zakotvil v Pardubicích, kde žije se svou rodinou a prodává staré tisky.

Starší syn Martin byl bezproblémový, učení mu šlo, měl však výrazné zdravotní problémy. Vystudoval pardubické gymnázium a začal studovat elektrotechnickou fakultu v Praze. Na koleji se seznámil se Zdeňkem Kaskou, který studoval VŠE v Praze. Většinu času trávili spolu a Zdeněk ho nakonec přesvědčil, aby přešel na VŠE obor programování a řízení podniku. Skládal všechny zkoušky v termínu. Když byl doma, hrozně jsme se s manželem na ty večery těšili, neboť jsme nebyli sami a dlouho do noci jsme si společně povídali. Nikdy by nás nenapadlo, co se stane.

V srpnu 1976 odjel na doporučení děkanátu fakulty na studentský zájezd s Čedokem do západních zemí. Všech sedm jich zůstalo v Rakousku a nějakou dobu strávili v nepříliš dobrých podmínkách v tábore. Martin pak odcestoval do Kanady, kde žije se svou rodinou.

Nepomysleli jsme na to, že by chtěl opustit svou zemi a žít někde jinde. Když jsme potom stáli tváří v tvář této skutečnosti, byli jsme z toho zoufalí a nebyli jsme schopni se s tím vyrovnat. Velice jsem tou ztrátou trpěla a také manžel Miloš, který se mě snažil z toho dostat, svůj smutek tajil a skrýval. Nemohla jsem pochopit, jak mohl Martin hodit vše za hlavu a odejít od nás. Neumím spočítat ty probdělé a proplakané noci a velký smutek po něm. Trvalo to léta, než jsem se s Martinovým odchodem vyrovnala. Víím, že Martin je velmi citlivý a charakterní člověk a ať by žil kdekoliv, vydobude si své místo se ctí. Bohužel náš kontakt zůstává sporadický, i když si často píšeme. Kdyby žil v Evropě, bylo by to daleko snazší, ale vybral si Kanadu. Je tam šťastný se svoji ženou Maureen a dětmi a dnes už ví, jak nás to tehdy bolelo. A jak dálka bolí.

Lidské cesty a osudy jsou spletité a dálka může přinést i něco pozitivního. Stalo se to v roce 1979, kdy jsme byli s manželem u Martina v Kanadě a jeho prostřednictvím jsme se setkali s manželkou Jirky Schulze - Rose a deset dní jsme u ní pobývali. Bydleli jsme u ní v domě, kde bydlela se svými dvěma syny a vzorně se o nás starala. Povídala mi i o tom, že byla Jirkovou zpovědnicí a že věděla o všem, co se týkalo Jirky a mě. Velice si přála mě poznat.



Manželé Pytelovi
se svými syny

Rose byla do Jirky zamilovaná od prvního jejich setkání na studiích. Vyprávěla mi o úsilí, které vynaložil na to, abych se mohla dostat za ním do Yale a jak velice mě měl rád. Když vše selhalo, požádal ji o ruku a ona hned souhlasila. Jirka ji vyprávěl o naší lásce v Terezíně a Brně a ukázal ji i svůj studentský pokoj vyzdobený mými fotkami. Rose pracovala také na yalské univerzitě v oboru chemie a oba se plně věnovali vědě. Jejich syna Stanleyho jsem také osobně potkala, je Jirkovi velmi podobný, a to i tím, jak chodí a mluví. Setkání s ním bylo pro mne obrovským zážitkem. Zajímalo ho všechno, co se týkalo jeho otce. I pro našeho syna Martina to bylo zajímavé setkání. Rose založila vědeckou nadaci, která nese Jirkovo jméno a každé dva roky se koná symposium na Jirkovu počest. Toto setkání na mne také velice zapůsobilo a jsem ráda, že díky Martinovi jsem měla možnost Rose vidět a poznat prostředí, kde strávil Jirka poslední čas svého plodného života.

V. Manžel Miloš

Po odchodu syna Martina do Kanady se pro nás stala oporou nová rodina mladšího syna Miloše. Jeho manželka Vlasta, kterou vnímám jako svou dceru, vnesla do Milošova života řád a klid. Z jejich manželství se narodily dvě děti, Honza a Eva, které jsou dnes již dospělé. Díky tomu, že nás často navštěvovali, vzniklo mezi našimi rodinami hluboké pouto. S dětmi jsme trávili hodně času, věnovali jsme se jim a společně jsme byli šťastni.

I otec a syn se velice sblížili přes společného koníčka. Manžel jako zánícený filatelista, zapojil postupem času syna Miloše do této činnosti. Miloš získal od otce spoustu cenných znalostí, a když byli spolu, přímo si "lebedili."

Po roce 1989 si dokonce syn Miloš splnil svůj sen a se svou ženou Vlastou začali ve filatelii podnikat.

S manželem Milošem jsme strávili 60 let společného života a neměnila bych. Když v roce 2009 zemřel, bylo najednou kolem mne zase pusto.

Zůstala po něm alba známek, o kterých dokázal krásně povídat i opuštěné rybářské náčiní. Máme chatu u Orlice a manžel tam chodil často rybařit.

Když už byl vážně nemocný, sdělil mi, že by si přál, abych jeho popel vhodila "na jeho místě" do Orlice. Poté, co zemřel, jsem pro to neměla dost sil, nechtěla jsem to udělat. Jednoho dne mě přišel do bytu navštívit známý mého manžela, který s ním často chodil na ryby. Rádi si spolu povídali a koukali společně do vln Orlice. Průhledem do ložnice spatřil urnu s manželovým popelem. Říkal, že manžel ho výslovně prosil, aby dohlédl na to, aby byl jeho popel vsypán do jeho milované Orlice. Rozhodli jsme se uskutečnit ještě jeden obřad na manželově místě u Orlice a naplnit tak jeho poslední vůli. Nedokázala jsem se od něj však oddělit úplně.

Tehdy, ve chvíli pro mne nejtěžší—po smrti mého manžela, jsem nejvíce pocítila lásku Milošovi rodiny k nám. Moc si cením jejich pomoci po celou dobu, kdy mi bylo nejhůř.

A to se znovu potvrdilo po mém nedávném těžkém úraze, kdy mi opět dokázali, jakou o mě mají starost a jak o mě dokáží pečovat. Jsem jim za to velmi vděčná a vážím si jich. Zůstali totiž jedinými, kteří mne neopustili a doufám, že to tak už zůstane.

PS: Moc děkuji paní Pytelové, že je a že jsem s ní mohl být...

Petr Zemánek



paní Pytelová (Beerová)
dnes



řeka Orlice

PETR ZEMÁNEK:

„PS: S paní Pytelovou (Beerovou) mne svedla náhoda. Pátral jsem totiž po mé první životní vzpomínce – asi dvouletého chlapce drží v náruči hubený muž s knírkem a ukazuje mu právě projíždějící vlak tažený parní lokomotivou. Od nedalekého domku nás pozoruje usmívající se paní a mává.

Teprve od svých rodičů jsem se dozvěděl, že ta vzpomínka je z Krnova, kde jsme v té době bydleli. Ten pán se jmenoval Leopold Beer a se svou manželkou Hildou (ta paní u domu) se o mě starali, když moje maminka nastoupila do práce.

Poněvadž Beerovi už nežijí, snažil jsem se o jejich životě něco zjistit. Toto pátrání mne zavedlo až do Holešova, kam se Beerovi v roce 1938 přistěhovali po záboru Krnovska Němci. V židovských matrikách jsem objevil, že v Holešově v té době žily dvě rodiny Beerových. Jedna rodina místní a druhá příchozí ze Sudet. V izraelském seznamu obětí holocaustu Yad Vashem jsem našel jedinou pamětnici z místní rodiny Beerů. Byla jí paní Eva Beerová, provdaná Pytelová.

Jednoho dne jsem ji napsal a později se s ní setkal v Plchůvkách."

požár synagogy filmoval jistý Antonín Reiner; video na YouTube zde:
<http://www.youtube.com/watch?v=IumDD4loCUM>